

Varför muntlighet?

Av justitieombudsmannen CECILIA RENFORS

Sedan rättegångsbalken infördes bygger förfarandet i tvistemål och brottmål på principerna om muntlighet, omedelbarhet och koncentration. Muntlighetsprincipen innebär, enligt ett sätt att beskriva den, att det talade ordet ska vara kommunikationsmedlet mellan domare, parter och andra deltagande i en rättegång. Vill man, utan att dyka alltför djupt, få klarhet i varför principen om muntlighet har ansetts så viktig uppstår vissa svårigheter. I denna artikel undersöks syftet bakom kravet på muntlighet och hur det kommer till uttryck i rättegångsbalken. Tyngdpunkten läggs på förfarandet i tingsrätt, vilket ju är politiskt korrekt i processrättens värld.

1 Muntlighet i tvistemål och brottmål

Att ett muntligt förfarande är av stor betydelse från rättssäkerhetssynpunkt är allmänt vedertaget. Principen om muntlighet i domstol grundas inte på någon tanke om att förfarandet i dess helhet ska vara muntligt. I både tvistemål och brottmål förekommer såväl muntliga som skriftliga inslag. Den viktiga skiljelinjen i den rättspolitiska diskussionen om muntlighet och skriftlighet går mellan mål som är av ett sådant slag att de kan avgöras helt utan inslag av muntlighet — utan att något sammanträde hålls — och mål som har en hel del skriftliga inslag men där något slag av sammanträde måste hållas innan saken avgörs. Strävan efter ökad effektivitet och förkortade handläggningstider leder ofta till önskemål om ökade möjligheter att avgöra mål utan att en förhandling måste hållas.

1.1 Hur dras skiljelinjen mellan muntlig och skriftlig handläggning?

Huvudregeln kan sägas vara att i mål som avgörs i sak ska en huvudförhandling hållas. Undantagen för tvistemålens del handlar om tredskodomar, fall där talan medgetts eller eftergetts och fall där avgörandet innebär att en förlikning stadfästs. En dom får också meddelas utan huvudförhandling i andra fall, alltså när en reell prövning i sak ska göras, om en huvudförhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärts av någon av. Är det uppenbart att ett käromål är ogrundat kan dom meddelas utan att stämning utfärdas. I brottmål är undantagen färre. Det är möjligt att meddela en frikännande dom efter att ett åtal lagts ned utan att huvudförhandling har hållits och en sådan förhandling behöver inte heller alltid hållas i bötesmål (se avsnitt 1.4).

Avgörs ett mål utan någon prövning i sak är huvudregeln att förfarandet är helt skriftligt. En stämningsansökan som inte ska tas upp till

prövning i sak kan avisas och ett mål kan skrivas av efter återkallelse utan att något sammanträde har hållits.

En förberedelse i tvistemål sker enligt 42 kap. 9 § RB vid sammanträde eller genom skriftväxling. Den kan alltså vara helt skriftlig, men de två formerna kombineras oftast. Lagtexten ger uttryck för en viss presumtion för att ett sammanträde ska hållas. Om det är lämpligare med hänsyn till målets beskaffenhet får förberedelsen dock fortsätta skriftligen efter att svaromålet kommit in.

Förberedelsen i brottmål kan ske på olika sätt; vid sammanträde, genom skriftväxling eller annan handläggning. Normalt förbereds brottmål genom ett skriftligt förfarande. Ett sammanträde med parter och andra som berörs kan hållas om det behövs för målets förberedelse eller av annat skäl.

1.2 Vad innebär egentligen muntligheten?

En huvudförhandling är ju en förhandling, vilket enligt vanligt språkbruk är en muntlig tillställning. Trots det finns i rättegångsbalken uttryckliga bestämmelser för både tvistemål och brottmål som säger att en huvudförhandling ska vara muntlig (43 kap. 5 § och 45 kap. 5 § RB). Detta förklaras i lagtexten genom att där anges att parterna får ge in eller läsa upp skriftliga inlagor endast om rätten anser att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande, eller om det i övrigt skulle vara till fördel för handläggningen. Det finns alltså ett uppläsningsförbud under en huvudförhandling. En motsvarande bestämmelse gäller för sammanträden under förberedelsen (42 kap. 13 § RB).

Principen om muntlighet under en huvudförhandling får emellertid anses ha en vidare räckvidd än enbart ett uppläsningsförbud. Huvudregeln måste nog anses vara att det som sker vid förhandlingen i huvudsak ska ske muntligt. I vart fall är det en tydligare beskrivning av förfarandet.

För tvistemål innebär det i praktiken att kåranden vid huvudförhandlingen muntligen anger sitt yrkande och att svaranden anger om det medges eller bestrids. Vardera parten utvecklar därefter sin talan och yttrar sig över vad den andra parten anför. Inledningsvis kan rätten redogöra för tvisteläget och vad som ska behandlas vid förhandlingen. När parterna utvecklat sin talan ska bevisningen läggas fram. Förhör hålls normalt direkt inför rätten, ibland genom videokonferens eller telefon. För skriftlig bevisning är huvudregeln att de handlingar som åberopas ska läsas upp av parten (här kräver alltså muntligheten att uppläsning sker). När bevisningen lagts fram får parterna hålla slutanföranden.

En huvudförhandling i brottmål genomförs enligt i stort sett samma mönster. Åklagaren framställer sitt yrkande och den tilltalade anger kort sin ståndpunkt och grunden för den. Därefter utvecklar åklagaren sin talan, och vid behov även målsäganden och den tilltalade. Under nästa steg i förhandlingen hörs målsägande, tilltalade och eventuella vittnen.

Om det behövs gås utredning om den tilltalades personliga förhållanden genom och därefter hålls slutanförenden.

Exempel på den strikta syn på muntlighetsprincipen som präglat rättegångsbalken är uttalanden i propositionen om ett reformerat tingsrättsförfarande som bl.a. innebar vissa undantag från uppläsningsförbudet (prop. 1986/87:89). Där anges för tydlighetens skull att yrkanden och grunder — trots förbudet — självklart får läsas upp, medan det ges uttryck för en restriktiv hållning till att tillåta att parterna ger in sina skriftliga slutanförenden till rätten. Något motvilligt medgavs dock att det ibland är till fördel för förståelsen att rätten och motparten har tillgång till slutanförenden i en skriftlig version.

1.3 Rättens ansvar för förfarandet

Det ansvar för förfarandet i tvistemål och brottmål som vilar på rätten ser i praktiken lite olika ut beroende på om det handlar om en förhandling eller ett skriftligt förfarande. Skälen för muntlighet är också olika under olika stadier av förfarandet.

Under en huvudförhandling ska rätten i såväl tvistemål som brottmål — utöver att hålla ordning — se till att målet blir utrett efter sin beskaffenhet, att inget onödigt dras in i målet och genom frågor och påpekanden försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i de uttalanden som görs.

Under förberedelsen i ett tvistemål ska rätten klarlägga parternas yrkanden, inställning och de omständigheter som åberopas. Inledningsvis ska en part föreläggas att avhjälpa eventuella brister i stämningsansökan. Förberedelsen ska drivas mot ett snabbt avgörande, möjligheterna till förlikning ska undersökas och en tidsplan ska upprättas. Rätten kan inför ett sammanträde lämna en förteckning över de frågor som ska behandlas till parterna. En skriftlig sammanställning av parternas respektive talan ska göras, om det är till fördel för handläggningen.

Rättens ansvar i dessa avseenden i brottmål har nyligen förtydligats i lagtexten som nu anger att rätten ska verka för att målet förbereds så att huvudförhandlingen kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Den tilltalade kan föreläggas att skriftligen ange sin inställning till åtalet och grunden för den.

I valet mellan muntlig eller skriftlig förberedelse i tvistemål har lagstiftaren slagit fast att det i allmänhet inte är lämpligt med ett rent skriftligt förfarande om det är fråga om omfattande och komplicerade sakförhållanden som är stridiga mellan parterna. Det finns risk att skriftväxlingen sväller ut och att parterna skriver förbi varandra. Det poängteras också att rätten lättare kan utöva sin materiella processledning vid ett sammanträde.

För brottmålets del ska det särskilt beaktas om målets omfattning gör att ett sammanträde underlättar ett bra genomförande av huvud-

förhandlingen. Fördelarna med ett sammanträde har angetts bl.a. vara att en ordentlig genomgång av materialet och den tilltalades inställning kan leda till en smidigare huvudförhandling; t.ex. kan onödiga bevisningar skalas bort. Det har dock påpekats att rättens materiella processledning ibland är alltför försiktig.

1.4 EMR-reformens uppmjukningar av muntlighetsprincipen

Sedan EMR-reformen genomfördes år 2008 (se prop. 2004/05:131) kan parterna ange yrkande och inställning, och utveckla talan genom att hänvisa till handlingar i målet (43 kap. 7 § och 46 kap. 6 § RB). Om muntlig bevisning tagits upp utom huvudförhandling — vilket hittills inte varit särskilt vanligt — kan den bevisningen läggas fram genom hänvisning till förhöret. Skriftliga handlingar som åberopas som bevis behöver inte läsas upp, utan kan läggas fram genom hänvisning (43 kap. 8 § och 46 kap. 6 § RB). Även utredningen i personaliadelen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet (46 kap. 9 § RB). Förbudet mot att åberopa en skriftlig berättelse som bevis modifierades samtidigt och får ske om parterna godtar det och det inte är uppenbart olämpligt (35 kap. 14 § RB).

Metoden med hänvisning innebär att de handlingar som hänvisas till blir processmaterial, som rätten får och ska lägga till grund för sitt avgörande, utan att det behöver gås igenom muntligt. Det talade ordet ersätts alltså av skriftliga handlingar. Hänvisning kan också ske till videoupptagningar av förhör. Ett förtydligande av detta föreslås efter den utvärdering av EMR-reformen som gjordes 2012 (SOU 2012:93).

Parterna kan inte helt fritt använda sig av möjligheten att hänvisa till handlingar i målet. Det kan endast ske om rätten finner det lämpligt. I det nyss nämnda betänkandet påpekas att det har betydelse för hur parterna förbereder sig inför en huvudförhandling om hänvisning ska tillåtas, och att rätten bör ta ställning till frågan i god tid före förhandlingen.

Genom EMR-reformen mjukades också kravet på huvudförhandling i bötesmål upp. Om det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter och huvudförhandling inte har begärs av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen kan numera ett brottmål avgöras utan huvudförhandling (45 kap. 10 a § RB).

Samtidigt utvidgades systemet med prövningstillstånd till att gälla flertalet tvistemål och domstolsärenden i ledet tingsrätt–hovrätt. Den delen av reformen tar dock inte direkt sikte på muntligheten och det handlar inte om en fullständig prövning av sakfrågan. Dessutom rör det förfarandet i hovrätt. Att ett utökad system med prövningstillstånd innebär att den skriftliga handläggningsformen ökar är dock klart. Den i och för sig intressanta frågan om videoupptagning av förhör är ett muntligt inslag i förhandlingen lämnas också utanför denna framställning.

2 Varför har muntligheten ansetts så värdefull?

2.1 *Europakonventionen*

Rätten till en muntlig förhandling är en av beståndsdelarna i rätten till en rättvis rättegång enligt Europakonventionens artikel 6, och gäller när en domstol prövar frågor om civila rättigheter eller skyldigheter, liksom när en domstol prövar frågor om anklagelser för brott.

Ändamålet bakom rätten till en muntlig förhandling är — naturligtvis — inte angivet i själva konventionen. Kravet på muntlighet framgår inte heller särskilt tydligt i konventionstexten på originalspråken. Den engelska versionen talar om rätten till en "public hearing". Att det handlar om muntlig förhandling är alltså implicit, och inte uttryckligen uttalat. Det är i stället Europadomstolens praxis som har utvecklat och förtydligat vad kravet på en rättvis rättegång innebär när det gäller muntligheten.

Själva ordvalet i den engelska språkversionen — public hearing — indikerar att ett viktigt syfte med en förhandling är just att den är offentlig. Ett annat av syftena bakom rätten till en muntlig förhandling har att göra med rätten att närvara vid och delta i förhandlingen; en part ska ha möjligheten att muntligen lägga fram sin sak inför rätten. Ett ytterligare skäl för muntligheten är att den som åberopat muntlig bevisning ska kunna höra de vittnen som åberopats. Till fördelarna med muntliga förhandlingar hör också att det finns goda möjligheter att upprätthålla den kontradiktoriska principen, dvs. att parterna får kännedom om det som motparten anför och ges får yttra sig över det.

En undantagslös rätt till muntlig förhandling skulle innebära bekymmer för de flesta rättsordningar och en förhandling har inte heller i alla fall något värde ur rättssäkerhetssynpunkt. Under vissa omständigheter kan det enligt Europadomstolens praxis vara berättigat att avstå från en förhandling, även vid ett förfarande i en domstol som är både första och enda instans. Sådana omständigheter är ofta knutna till karaktären av de frågor som ska avgöras. En mindre strikt standard i fråga om rätten till en muntlig förhandling gäller vidare i högre instans. Parterna har också ett eget ansvar för att hävda sin rätt. En parts agerande kan innebära att han eller hon anses implicit ha avstått från sin rätt till en förhandling.

2.2 *Rättegångsbalken*

För att besvara frågan om varför muntlighet är en av de bärande principerna i rättegångsbalken får man gå tillbaka till tiden för införandet av 1942 års rättegångsbalk. Muntlighetsprincipen och de två andra principer som bär upp förfarandereglererna — omedelbarhet och koncentration — tillkom för att råda bot på de problem det s.k. muntlig-protokollariska system som gällde enligt den äldre rättegångsbalken innebar. Processen enligt den ordningen hade muntliga inslag, men det var det som antecknats i rättens protokoll som var grundvalen för domen. För-

farandet inbjöd till uppskov och blev ofta långdraget. Ett annat problem var den legala bevis teorin, med regler om vilken bevisning som kunde tillåtas och en gradering av bevismedlen.

Muntlighetsprincipen enligt den nya balken innebar att processmaterialet skulle läggas fram muntligen och inte skriftligen. Det rådde ett förbud för en part allt läsa upp en skriftlig inlägga och ett vittne fick vid ett förhör i princip inte hänvisa till en skriftlig berättelse. En skriftlig berättelse som tillkommit med anledning av en rättegång fick i princip inte heller återopas. Principen om muntlighet i förfarandet har ett särskilt nära samband med omedelbarhetsprincipen, som innebär att bara det som förekommit vid en huvudförhandling — när en sådan har hållits — är processmaterial och får ligga till grund för en dom i målet. Sambandet är särskilt starkt i förhållande till bevisomedelbarheten, dvs. att rätten ska ta del av bevisningen i omedelbar, oförmedlad form, vilket anses befärma bevisvärderingen.

Sedan dess har alltså uppmjukningar av principerna skett. Genomgripande förändringar trädde i kraft 2008 genom EMR-reformen, som bl.a. innebär att muntlig bevisning i underrätterna dokumenteras med videoteknik och, som nämnts tidigare, att hänvisningsmetoden infördes liksom möjligheten att avgöra brottmål på handlingarna. Intressant i detta sammanhang är hur lagstiftaren inför den reformen resonerade om muntligheten.

Glädjande nog för de principfasta slås i EMR-förarbetena (prop. 2004/05:131) fast att det inte råder något tvivel om att principerna om muntlighet, omedelbarhet och koncentration i allmänhet fortfarande ger den bästa garantin för en fri bevisvärdering och de bästa förutsättningarna för riktiga avgöranden. När det gäller tillämpningen av principerna fanns det dock enligt regeringen utrymme för reformer. Ett strikt fasthållande av framförallt kravet på muntlighet ansågs i en del fall kunna leda till att förfarandet blir tungrott, tidsödande och kostnadskrävande, utan att man når några rättssäkerhetsvinster.

När EMR-reformen genomfördes anfördes alltså att muntlighetsprincipen skulle fortsätta att spela en central roll när det gäller formerna för hur processmaterialet ska presenteras för domstolen vid en huvudförhandling. Regeringen uttalade sig också om vilka fördelar en muntlig förhandlingsform har. Den ansågs skapa det bästa underlaget för en riktig bevisvärdering och underlätta för rätten och parterna att uppfatta vad som är processmaterial. Ett renodlat och strikt tillämpat krav på muntlighet ansågs dock ha nackdelar. I stora mål med omfattande processmaterial kunde en strikt tillämpning av kravet på muntlighet försvåra för rätten och parterna att tillgodogöra sig materialet. Som exempel på nackdelar med ett muntligt förfarande angavs därutöver fall där enskilda processar utan ombud och kan ha svårt att lägga fram sin sak omedelbart för domstolen.

Resonemangen i förarbetena om ett helt skriftligt förfarande i brottmål handlar om det praktiska behovet av en sådan möjlighet. Det påpekades att det redan fanns en möjlighet att avgöra brottmål i tilltalades frånvaro och att kvaliteten på avgörandet inte försämras om man helt avstår från en huvudförhandling. Frågan om en huvudförhandling behövs skulle bedömas utifrån utredningen och bevisningen i målet och idén om en formell begränsning till erkända mål avvisades. Att tillåta ett helt skriftligt förfarande i mål där annan påföljd än böter kunde bli aktuell skulle å andra sidan föra för långt. En huvudförhandling ska alltid hållas om någon av parterna begär det, vilket motiveras med rättssäkerhetsskäl och att den enskilde ska uppleva att han eller hon får en rättvis rättegång. En förutsättning för ett avgörande utan huvudförhandling är dessutom att den tilltalade informerats om att det kan komma att ske och om sin rätt till en sådan förhandling. Är den tilltalade under 18 år ska en huvudförhandling hållas även i bötesmål. Att den unge under lagföringen får sammanträffa personligen med rätten och andra företrädare för rättsväsendet anses fylla ett viktigt pedagogiskt syfte.

De regler som infördes 2008 har utvärderats och bedömts ha fallit väl ut (se SOU 2012:93). När det gäller hänvisningsreglerna menade utredningen att metoden bör kunna användas i större utsträckning, och att den restriktivitet som präglade reformen borde kunna lättas upp. De nya bestämmelserna om ett helt skriftligt förfarande i brottmål ansågs ha bidragit till ökad effektivitet och flexibilitet i handläggningen. Resonemangen i betänkandet är påtagligt praktiskt inriktade och några egentliga principiellt hållna resonemang förs inte.

2.3 Kallenbergs reflektioner

En intressant och mer utförlig argumentation om värdet av ett muntligt förfarande hittas i processrättsprofessorn Ernst Kallenbergs genomgång av muntlighetens förtjänster och nackdelar i en artikel i SvJT från 1927 och som Mikael Mellqvist refererar till i artikeln Rättens gång — Vad är meningen?

Han — Kallenberg — talar om intresset av omedelbarhet, av folklig anknytning och av offentlighet och anger att dessa intressen främjar rättskipningens auktoritet vilket enligt honom är ett starkt skäl för den muntliga förhandlingsordningen. Omformulerat till en mer nutida terminologi skulle man kunna säga att ett muntligt förfarande ger allmänheten en reell möjlighet till insyn i domstolarnas rättskipning, och att det bidrar till att upprätthålla allmänhetens förtroende för rättskipningen och respekten för domstolarna arbete.

I likhet med regeringen i EMR-propositionen ansåg Kallenberg också att muntligheten ger en bättre grund än skriftligheten för domstolens avgöranden. En parts processföring blir mer levande, starkare och fylligare genom att det talade ordet används. Det sistnämnda argumentet

används inte i särskilt stor utsträckning numera, men bör kanske inte glömmas bort. Det sammanhänger enligt min mening dessutom med uppfattningen att muntligheten ger domaren bättre möjligheter att utöva en materiell processledning som är värd namnet.

Tillsammans med koncentrationsprincipen gynnar muntligheten enligt Kallenberg dessutom snabbheten i processen. Det är inte en uppfattning som är generellt förhärskande i dag, men är värd att fundera över. Risken för att en förberedande handläggning i ett tvistemål blir onödigt utdragen genom en skriftväxling utan en tydlig processledning är inte obetydlig. Det kan i sin tur leda till att alla frågetecken inte klaras ut det vid huvudförhandlingen och kanske blir en bidragande orsak till att den förlorande parten överklagar.

3 Avslutande anmärkningar

Vad kan man då säga om det bakomliggande syftet med det ganska stränga kravet på muntlighet i domstolsförfarandet i första instans? Den bild jag fått ger ett ganska spretigt intryck.

En annan fråga är om muntlighetsprincipen har vägt alltför lätt i de senaste reformerna. Man får gärna den uppfattningen av diskussioner om de processrättsliga reglerna, som ofta handlar om att processrätten måste ändras och förenklas för att möjliggöra en snabb, effektiv och flexibel handläggning.

Den sammantagna bilden av den ordning som gäller i dag blir ändå att den grundläggande synen på värdet av en muntlig handläggning verkar kvarstå och att de förändringar som gjorts inte inneburit något uppbrott från grundprincipen. De största förändringarna — i vart fall när det gäller den form muntligheten tar — har skett i hovrätterna genom att muntlig bevisning läggs fram genom videouppspelning av tingsrättsförhören. Tillsammans med det utvidgade systemet med prövningstillstånd har principen att tyngdpunkten i rättskipningen ska ligga i första hand tydliggjorts. Den ordningen har jag inte några invändningar mot. Tvärtom ligger det enligt min mening ett stort värde i att hovrättsprövningen verkligen är en överprövning. Slutsatsen att tyngdpunkten också när det gäller muntligheten ligger i första instans ligger väl i linje med kraven på en rättvis rättegång enligt Europakonventionen.

En viss oro kan man dock hysa för muntlighetsprincipens framtida livskraft. Det kan vara så att de olika förändringar som genomförts sammantaget leder för långt. Som alltid är det den faktiska tillämpningen som avgör om en reform är lyckad och om lagstiftarens intentioner har uppfyllts. Den restriktiva tillämpning som lagstiftaren avsett kan sträckas ut till en avsevärt mer extensiv tillämpning av domare under press att handlägga ett stort antal mål och hålla rimliga handläggningstider.

Det är en vedertagen uppfattning att skyldigheten att hålla sammanträden utgör hinder i en snabb och effektiv handläggning. Vid många

tingsrätter är det svårt att hitta tid för huvudförhandling, både för brottmålsdel och i tvistemål, där rätten inte sällan ska bestå av tre domare. De rättssäkerhetsgarantier som gäller för dagens förfarande i brottmål, inklusive möjligheten till överprövning bör dock räcka långt. I tvistemål finns möjligen en risk för att kravet på effektivitet drivs alltför långt och jag vill återigen framhålla att det muntliga förfarandet i många fall kan ge större effektivitet på lång sikt genom att förutsättningarna för en god materiell processledning blir så mycket bättre.

Påpekandet att rätten i god tid bör ta ställning till om hänvisning ska tillåtas då det har betydelse för hur parterna förbereder sig, förtjänar också att upprepas. Om detta inte sköts kan ordningen med hänvisning leda till, om inte en modern variant av det muntlig-protokollariska systemet, så i vart fall en ordning som för med sig oreda under rättegången och misstroende mot rätten och rättskipningen.

Därmed kommer jag tillbaka till frågan om varför det finns ett så stort värde i ett muntligt förfarande.

I min rangordning blir det viktigaste skälet för muntlighet att den tillgodoser grundläggande krav på rättssäkerhet i domstolsprocessen. Av stor betydelse är också aspekten att rättvisa inte bara ska skipas, det ska också synas att den skipas. Parternas möjlighet och rätt att uppträda personligen inför rätten, att se vilka domarna är och lägga fram sin sak för dem har stor betydelse för upplevelsen av att man får en rättvis prövning av sin sak. I brottmål är detta av särskilt stor vikt. Det är dock inte bara upplevelsen av att rättvisa skipas som ska infinna sig. Rättvisa måste förstås också skipas, rent faktiskt. Också i det avseende tror jag att muntligheten har en oöverträffad betydelse. Det talade ordet är mer nyanserat än det skriftliga. Vill man göra sig förstådd i ett komplicerat tvistemål eller förklara sina förhållanden i ett brottmål är det enklare i ett muntligt förfarande och det fungerar bättre. Risken för missförstånd minskar och nyanser går igenom på ett sätt som inte är möjligt i en skriftlig inlägga. Och, inte minst, kan rätten och motparten vid ett muntligt förfarande ställa direkta frågor om sådant som är oklart. Att förfarandet är öppet och tillgängligt att ta del av för den som har tid och intresse av det, och förstås för media, måste självklart också framhållas.

I avvägningen mellan effektivitet och flexibilitet å den ena sidan, och en god rättskipning och rättssäkerhet å den andra är det viktigt att ha de bakomliggande skälen för de principer som är vägledande för domstolsförfarandet klara för sig. Det måste i en rättsstat finnas resurser för en både rättssäker och ändamålsenlig rättskipning.